

France Kidrič: Zgodovina slovenskega slovstva. 2. snopič, str. 157—272. Izdala Slovenska Matica v Ljubljani, 1951.

Drugi snopič obsega dobo od l. 1750 do 1795, v kateri so opisani naši prvi preroditelji. Pisatelj naš najprej uvede s širokim znanjem v kulturne in slovstvene razmere onih evropskih narodov, odkoder so prihajale k nam nove ideje; nato pokaže državne in cerkvene reforme, ki so ustvarjale nove pogoje za naše slovstveno delovanje. Potem opisuje, kako so iz teh pobud in iz osebnega nagnjenja rasli naši možje, ki so zbudili slovensko zavest, prerodili pismeni jezik in ustvarili umetnostno slovstvo. Ta snopič me ni napolnil z nič manjšim občudovanjem kakor prvi. Tu so obdelani naši preroditelji prvič tako, kakor v resnici zaslužijo. Ob Kidričevih preiskavah je zrasel pomen Pohlinov, Herbersteinov, Japljev, Kumerdejev, Zoisov in Vodnikov.

Za to dobo se je Kidrič že dolgo pripravljaj in je priobčil že več razprav, v katerih je nagrmadil bogatega gradiva. Domala celo dobo je že obdelal v Razpravah Znanstvenega društva; v V.—VI. zvezku (1950) je izšlo delo: Razvojna linija slovenskega preporoda v prvih razdobjih (str. 42—119), v 7. zvezku (historični odsek, 1) je izdal obširno delo (246 strani): Dobrovský in slovenski preporod njegove dobe. V biografskem leksikonu je opisal nekatere posamezne osebnosti kakor Herbersteina, Hasla, Gutsmanna in druge. V teh razpravah je obdelana doba od snovne, v Zgodovini pa od duhovne plati. Zgodovina je poduhovljena in je prosta tiste teže, ki jo povzroča ogromna snov. Želeli bi vendarle, da bi v Zgodovini snov še bolj poduhovil in pogosteje izražal mrtva imena mož in njihovih del z živo refleksijo. Nekoliko bi k temu pripomogla tudi drugačna delitev razdobj. Še v Narodni enciklopediji in v Dobrovškem je delitev drugačna in v toliko boljša, v kolikor obsega daljša razdobja. Zgodovina je obdelana po prekratkih obdobjih in izgleda preveč kronistično. Do Japlja bi se s tako delitvijo še shajalo, ker je v slovstveni snovi le malo duha; pozneje pa se začne razvijati duh in zanj so ti predeli pretesni in se ne more dovolj sprostiti. Z Japljem, Linhartom in Vodnikom se začne kazati duh v jeziku in umetnostnem ustvarjanju in to prikazovanje že terja duhovnih

metod. Duhovni problemi, umetnostne vrednote in razvoj osebnosti bodo morali dobiti novo razdelitev.

Ob silnem Kidričevem delu pa čutimo, kako nam manjka nadrobni raziskavi zlasti z duhovne plati, t. j. o notranji vrednosti del, pri pismenstvu zlasti z jezikovno izrazne strani. Tako čitamo s te strani precej šibkega ali napačnega pri Gutsmanu, Japlju, Linhartu in Vodniku.

A. Breznik

Vodnik po zbirkah Narodnega muzeja v Ljubljani. Kulturnozgodovinski del. Tiskala Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani, izdal in založil Narodni muzej v Ljubljani, 1951. 8°. 183 str.

Veliko in nad vse pomembno delo vodstva Narodnega muzeja v Ljubljani je obseženo v izdaji prepotrebne in toli zaželenega muzejskega vodnika, ki bi nam naj pomenil pravega strokovnega tolmača zbirk. Ustvaritev v najboljši meri poučnega, nazornega in praktično priročnega kataloga se je izdajatelju in sodelavcem docela posrečila, pri čemer si je bilo treba biti na jasnem, da naj zadošča zasnovano delo zgolj strokovno znanstvenim vidikom na eni strani in sporedno na drugi še poljudnemu, praktično uporabljivemu znanju. Združitve obeh ciljev je po navadi kaj težka, drugod malo priporočljiva naloga. Vendar je značaj običajne vsebine muzejskih katalogov ustvaril posebno in že dobro udomačeno obliko predmetne interpretacije. Kakor pa je vsak muzej, vsaka zbirka organska celota, ki je svojevrstno določena v sebi po svoji snovi, po svojem nastanku in po svojem posebnem kulturnem okolju, da ni torej mogoče uporabljati le enega in niti tehničnega merila samega za dvoje muzejskih zbirk, tako je bilo potreba ustvariti za reprezentativni muzej Slovencev po lastnih okoliščinah dan vodnik. Posebnost našega kataloga, ki naj kaže adekvatno stanje muzeja z ozirom na njegov specialni pomen, je značaj uvodnega in poučno preglednega razpravljanja o splošnem zgodovinskem gradivu in ponašanje razstavljenih predmetov s spremljajočimi omembami. Spričo posebnosti dokumentov domače kulture in narodne zgodovine je izvedena razvrstitev vodstva in tolmačenja uspela, ker bi bila tudi z ozirom na začasno zunanjo urejenost zbirk inventarna katalogizacija preuranjena.